

БЪЛГАРСКИ ВЕСТНИК

бр. 1, година IX, 31 януари 2003 г. Будапеща, Унгария

МОЛИТВА ЗА БЪЛГАРИЯ

Господи Боже наш!

Ти, Който бдиш над света, чуй нашата утринна молитва! Озари ни с лъчите на могъщия преблаг Дух и разпали в сърцата ни искрата, която си вложил в нас! Укрепи в гърдите ни пламъка на свобода и правда! Просветли ни да бъдем смели и доблестни българи, достойни за своя славен род, за Твоята велика милост!

Ти, който си вдъхновявал за светли дела нашите духовни първенци, Ти, който си благославял меча на нашия войн и си го водил към подвиг и величие, Ти няма да забравиш и нас! Простри десница над нас да вървим по Твоя път с нашия избран народ – Твой верен раб и войн, заседнал в своята земя по Твоя воля!

Дай ни сили да живеем и да работим за благо на Отечеството! Дай на скъпата наша Родина твърдост в изпитанията, воля за живот и вяра в нейния устрем, за да лети през векове, водена от своя мъдър Цар, към победи и възход, към могъщество и вечност – за Твоя слава! Амин!

Из "Книга за българското дете"

В БРОЯ ЧЕТЕТЕ:

Освещаване на паметна плоча – 85 години църковна община

Културни вести

Интервю с Верка Живкова

Нови книги

Българският иконописец

Уважаеми Читателю!

На 6 февруари ще се състоят изборите за Столично и на 16 февруари – изборите за Републиканско самоуправление. Уверен съм, че всички живо се интересуваме от резултата. Знаем, уважаеми Читателю, че сега не Вие ще участвате в изборите, а избраните на 20 октомври м. г. членове на местните български самоуправления, или както още ги наричат “електори”. За жалост, а мога да кажа и за срам на някои, между тях влезнаха хора, препоръчани главно от Дружеството на българите в Унгария(?!), които Вие изобщо не познавате, даже едва ли сте чували и имената им! А да не говорим пък какво са направили за българската общност. Така в местните български самоуправления са вмъкнати унгарци само за да дадат гласа си за някои хора, болезнено искащи да станат членове на Столичното или Републиканското българско самоуправление. Няма що – целта оправдава средствата! Па ако ще и средствата за това да са търговия с националното достоинство. Важна е целта и още повече – това, което стои зад нея!

Въпросът сега е кои ще бъдат избрани на 6 и на 16 февруари. Какви хора ще са те, притежават ли нужните качества, имат ли нужните познания, опит, желание за работа, милеят ли за българското, знаят ли български, познават ли българското минало, българската култура, какъв е моралният им облик, ползват ли се с добро име и уважение сред сънародниците ни в Унгария – с една дума – истински българи ли са? Или ще бъдат избрани случайни хора, за които гореизброените качества са валидни само с отрицателен знак? Когато говорим за българското трябва да Ви кажа, уважаеми Читателю, че например Дружеството на българите в Унгария кореспондира с нас само на унгарски език, че българският език вече е почти изхвърлен от употреба в доста местни самоуправления, че някои събирания на електорите в Българския културен дом се водят само на унгарски език и пр. Да не говорим пък за някаква съдържателна културна дейност, която да подхранва националното ни съзнание. Даже библиотечната зала на Културния дом, която някога се показваше на гостите като музейна стая на българската подредба и украса, сега е превърната едва ли не в складово помещение.

Но иначе се чертаят грандиозни планове за преустройства, за строителство на хотелски стаи, ресторант (то оставаше да е за нещо друго!), на електорите се обещаваат примамливи възнаграждения, работни места, постове, мобилтелефони и пр. За какво се прави това и кому е нужно? Всичко е толкова ясно и прозрачно, както казват – същито е с бели конци! Ами много просто – за да се сложи ръка върху бюджетните средства на самоуправленията, отпущани от унгарската държава. За да бъдат сънародниците ни шокирани, провокирани, да се види каква работа ще се върши, за да кажат “Браво на нашите момчета!” Това се казва работа! Хотели, стаи (на мястото на библиотеката), ресторанти! За по-далечната им съдба вероятно се досещате! А не е ли по-добре да се модернизира сегашния културен дом, да се развива разнообразна културна дейност, да се подпомага училището, чиято ученици намаляват от година на година, да се издават книги, да се изографиса църковния храм, да се оползотвори парцела пред дома, да се активизира обществения живот, да се обедини общността ни, умилнено разединена от някои.

Но да се върна към темата за изборите. Всички електори, които на 6 и 16 февруари ще гласуват, поемат голяма морална отговорност за кого ще дадат гласа си. Призовавам ги, (става въпрос за българите) когато останат насаме в тъмната стаичка, (гласуването е тайно) да премислят още веднъж всичко наново и да гласуват не така, както месеци наред им е промивано съзнанието, не под чуждо давление, а както пожелая собствената им съвест. А Вас, уважаеми Читателю, най-учтиво моля да заемете активна обществена позиция и изразите за всеки открито мнението си пред електорите, защото те, електорите, на практика упражняват на изборите Вашата воля! Нека за членове на Столичното и на Републиканското самоуправления бъдат избрани истински българи, почитани и уважавани от всички нас, хора способни, работливи, грамотни, можещи, културни, обичащи българското! В нашата малка общност в Унгария има такива българи!

Но ще кажете, уважаеми Читателю, защо ли пак пиша всичко това, защо се обръщам с такава молба към Вас? Правя го, защото съм задължен да го сторя, защото вярвам във Вашето достойнство на истински българи! Правя го от чувство за отговорност пред Вас, пред българската общност, пред себе си!

Димитър Цуцуманов

Съобщение

Комисията по човешките права, малцинствата и вероизповеданията изписа конкурс за подпомагане на дейността на малцинствени и етнически организации (дружества), регистрирани до 31 декември 2000 г.

Срокът за подаване на конкурса е **15 февруари 2003 г.**

За условията за подаване на документи и формулярите на конкурса можете да се информирате и получите в приемната на Парламента (Budapest, V., Széchenyi tkr.19.), от следните интернетни страници: www.meh.hu/neckh, www.parlament.hu, или на телефоните на секретариата на Комисията: 441-5032, 441-5035, факс: 441-59-86.

В чест на 85-та годишнина от основаването на българската църковна община в Унгария и 70-та годишнина от построяването на българския православен храм в Будапеща в началото на месец януари родолюбиви българи откриха в ОТР Банк специална сметка "За набиране на средства за украса на българския православен храм "Св. Кирил и Методий" в Будапеща със стъклописи и стенописи".

Обръщаме се към всички наши сънародници от цялата страна, които милеят и желаят да подпомогнат изографисването на църквата и стъклописи на прозорците и да дадат своята лепта на сметката с банков номер **11709002 – 20604149**

Автор на публикуваната тук "Молитва за Българи" е българският литературен критик, историк и министър на просвещението на Царство България Борис Йоцов, който я въвежда в българските училища през 1942 г. Учениците е трябвало да я научат наизуст и да я произнесат като свята молитва!

В писмото, с което е била разпратена до всички училища в българските земи, се казва:

"Времената, в които живеем, изискват неотменно от всеки българин да има дълбока вяра в силата и успеха на нашия народ. Това важи особено много за нашите деца, за

нашите юноши и младежи. В техните души трябва да гори винаги образът на Родината. Учениците трябва да стават и лягат с мисълта за нейното безсмъртие и историческо предназначение в света. Тая мисъл трябва да бъде молитва за заштитието на Родината."

Из "Енорийски лист", 3/2002 г
Виена

ИЗРАЗ НА ПОЧИТ И ПРИЗНАТЕЛНОСТ

На 27 декември 2002 г. на стената на българския православен храм "Св. Кирил и Методий" в Будапеща, Българското републиканско и Столично самоуправление поставиха паметна плоча в чест на 85 годишнината от основаването на Българската църковна община в Будапеща и 70 години от построяването на храма.

Пред събралите се наши сънародници отец Стефан Мамаков освети плочата. Димитър Цупуманов, председател на БРС, произнесе кратко слово.

КОЛЕДА! РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО!

И тази година, на Коледа, българският православен храм в Будапеща отрано е изпълнен с много наши сънародници. Чуваме гласа на камбаната, за да ни напомни за великото събитие, станало през нощта – родил се е Божественият Младенец! Всички палим свещи и целу-

ваме иконата на Рождество Христово, за да получим благословението на Богомладенеца Христос!

Отец Стефан произнася своята проповед. Слушаме и вътрешно се радваме, че ще отнесем в сърцата си частица от божествения огън на Спасителя. Затова Георги С. Раковски е казал: "Стари обичаи не презирай, бащино огнище не забравяй!"

ТАНЦОВИЯТ СЪСТАВ "МАРТЕНИЦА" – НОСИТЕЛ НА ДЪРЖАВНАТА НАГРАДА НА МАЛЦИНСТВОТА !

Министър-председателят на Унгария Петер Медеши удостои с Държавната награда на малцинствата за 2002 г. танцовия състав "Мартеница".

На 18 декември м.г. в унгарския Парламент, при тържествена обстановка и в присъствието на президента на Унгария Ференц Мадл и други официални лица, министър-председателят Петер Медеши връчи наградата на ръководителя на "Мартеница" Левенте Дели. Паричната стойност на наградата е 1,5 милиона форинта.

Предложението за награждаването на състава направи Българското републиканско самоуправление. След получаването на наградата в офиса на Самоуправлението се

организира среща с настоящи и бивши членове на състава, между които и едни от основателите му: Лили Зафорова и Ищван Силваши.

ЕДНА БЪЛГАРКА

Винаги усмихната, ведра, с небесен поглед, тя е устремена в осъществяването на поредното благородно дело, на някоя добрина било то за дружеството, училището, българската воинска памет или просто за някой обикновен и изпаднал в беда човек.

Така я видях преди много години и така я виждам и днес. И след тези думи едва ли трябва да Ви питам, отгатнахне ли за кого говоря?

Верка Живкова, или както моето поколение я познава, просто Леля Верка.

Бихте ли разказали, откога Вашето семейство живее в Унгария?

През 1928 година баща ми пристига в Унгария при своя по-голям брат чичо Димитър Колев. След приблизително тригодишна съвместна работа кръстникът на баща ми му предава земята си в Зугло, където той я стопанисва до създаването на ТКЗС през 1959 година. През 1933 година се оженва за Василка Дончева и я довежда в Будапеща. За да може първородното им дете да получи българско поданство, баща ми връща майка ми в България само 2 месеца преди моето раждане. Едва няколко месечна в ранната пролет на 1937 година майка ми и аз се връщаме в Унгария с кораб по река Дунав. Пътуването е повече от приключенско, защото преди Железни врата корабът претърпява повреда и пробойната е толкова голяма, че се налага да изчакаме “спасителен” кораб.

Първи клас завърших в нашето българско училище, но поради мобилизацията на баща ми от България, още трае Втората световна война, той ме води при баба ми в село Виноград (сега Ловешка област). След края на войната баща ми се завръща в Унгария, но не след дълго

оттам заминава майка ми, за да гледа родителите му в България, а той остава да работи в градините. Избран е за председател на Дружеството на българите в Унгария точно в периода на събиране на средства и строежа на културния дом. След завършване на средното си образование в Механотехникума в Русе се омъжих за съпруга си Живко Живков. Пристигнахме в Будапеща през лятото на 1957 година и аз скоро след това родих и първия ни син. В началото ни беше трудно, аз вече позабравила унгарски, Живко – още ненаучил, но с ентузиазъма на своите двадесет години и морето ти е до колене. Търсехме работа, за да не трябва семейно да се включваме в ТКЗС. През 1959 година започнах работа в корабостроителницата в Обуда. Към корабостроителницата имаше малка музейна експозиция и скоро научих, че тя съдържа скици на корабите, които тук бяха строени. Любознателността ми ме караше да се ровя из пожълтелите бумажки и не можете да си представите радостта ми, която ме обзе, когато открих скиците за построяването на легендарния за България кораб “Радецки”. Но това бе само началото... Последваха години на кореспонденция с България, на трескава работа и преживявания. И ето че дойде 1966 година, когато корабът “Радецки” беше реставриран и тържествено предаден на България. А моята награда беше, че и аз бях поканена сред официалните гости.

Горда съм, че съм потомка на рода на своя дядо Димитър Величков Комитата, който е бил опълченец на Шипка.

Вие сте дългогодишен член и председател на Училищното настоятелство. Разкажете ни за работата Ви, за успехите и трудностите на българското училище

преди. Как виждате настоящето и бъдещето на училището?

Българското училище има богата история. Но за съжаление проблемите около него толкова много се натрупаха през последните години, че сякаш тежестта им ще да смаже и малкото останала вяра в неговото оцеляване.

До 1984-5 година в училището имаше и пансион и броят на учениците беше около 150-160 деца. Много от тях живееха далече или идваха от провинцията. Помежду им имаше и изцяло българчета, и деца от смесени бракове, но имаше и унгарчета. Пансионът беше на унгарска издръжка, а училището се издържаше напълно от българската държава. В пансиона живееха унгарски ученици от други училища, но те бяха отделени, а нашите ученици имаха свои възпитатели, между които и унгарци. Родителските “тройки”, както наричаха тогава родителските комитети към класовете, излъчваха свой представител в училищното настоятелство. По инициатива на училищното настоятелство ние направихме предложение до Министерството на образованието на България пансионът да премине на издръжка на българската държава и това беше направено от 1973 година.

Като дългогодишен член на Управителния съвет на Дружеството на българите в Унгария през 1976 година бях определена за отговорник от страна на дружеството по въпросите на българското училище. Училищното настоятелство работеше усилено: организирахме различни мероприятия за учителите и учениците, разработвахме планове за сътрудничество с други български организации от социалистическите страни, в рамките на които си гостувахме взаимно, посрещяхме гости

от България. Успях да убедя много хора, че на някои от учениците трябва да бъдат отпуснати стипендии, събрахме средства за различни прояви. От 1977 година по наше предложение в училището се организира изпращане на осмокласниците, а сега и на абитуриентите. По случай шейсетгодишнината на училището беше направен основен ремонт на сградата, средствата за който осигуриха трите ТКЗС-та "Д. Благоев" от Ракошпалота, "Българо-унгарска дружба" от Пещенержебет и "Дуна ТС". Те осигуриха строителните материали, направиха бетонрането на двора, стълбите, боядисването.

През 1992 година бях пълномощния представител на Дружеството на българите в Унгария при подготовката и подписването на междудържавния договор между министерствата на двете страни за издигане статута на училището в двуезично средно учебно заведение. Неговата програма е българска, но е съгласувана с нормите и изискванията на двете образователни системи. Има трудности, но те няма да бъдат решени само с критики от страна и на хора, които не са запознати отвътре с проблемите.

Нека не прозвучи като упрек, но отношението на родителите, на ръководството бяха други. Та нали училището е огнище на просветното дело, на езика, на запазването на традициите и историческото ни самосъзнание. Нима България не може да се гордее със своята хилядолетна история? От друга страна трудно е да се убедят хората да дадат децата си в българското училище. Преди по двама учители и един родител от "тройките" обикаляха и агитираха по кварталите родителите. Сега това вече не съществува. А може би пропагандата от страна на училището е недостатъчна?

Навремето, когато е нямало централно отопление, българските градинари и търговци са давали помощи и са заделяли средства за закупуване на гориво за училището. Те са били истински меценати и при всяка възможност са подкрепяли българското училище. А сега, за голямо съжаление нашите заможни българи дори и не поглеждат към него и дават децата си в чужди английски или немски училища, които не е сигурно, че

ще засилят именно българския корен. Защо ние, може и несъзнателно, подценяваме собственото, отричаме се от себе си, от миналото си.

Та нали от чиновете на това именно училище излязоха такива наши българи като Кр. Саренчев, Н. Паров, известният треньор Йорданов, за да спомена само някои.

В навечерието на 85-та годишнина на българско-унгарското училище "Христо Ботев" какво бихте посъветвали настоящите и бъдещи родители, училищното ръководство, българските организации, институции?

Сега, когато техническите възможности са на такова ниво и има реални условия за реализиране на съвременни учебни програми трябва сериозно да се замислим, защото сме на прага на една обединена Европа. Това е голямо предизвикателство и ние не можем да си позволим да не сме добре подготвени. Учебните програми трябва да се синхронизират с тези на Европейския съюз. Но нека не забравяме, че нашият майчин език българският, който ни е съхранил през вековете на гръцко и турско владичество, ще загине именно от нашето безучастие тук и сега. Вече имаме и свобода, а защо ни липсва воля, желание? Защо не изберем българското, а люшкайки се от бряг на бряг, се оставяме течението да ни носи? Въпреки намаляването на децата, висока е пропорцията на онези ученици, които след завършването му продължават обучението си във висши учебни заведения, дори и в чужбина.

Искам да отправя призив към всички. Нека преди да критикуваме това училище, да почукаме на вратите му, да влезем в клас и сами се убедим какви са неговите предмети, програми, какви са неговите учители и какво знаят учениците му. Успехите на неговите възпитаници са доказателство за стабилността на българската учебна програма. Училището трябва да преодолее проблемите си и аз съм уверена, че то ще успее. Моят внук също е ученик в това училище и искрено се надявам, че и неговите деца с гордостта на европейци ще рецитират "Аз съм българче".

Бихте ли казали за Вашата работа като член на Управителния

съвет на Дружеството? Разкажете за някои Ваши инициативи. Как виждате бъдещето на българската общност в Унгария?

Животът в Дружеството винаги ме е вълнувал и аз активно участвах и участвам в него. Освен в организиране на много от проявите, бях член на различни комисии, участвах в уреждането и откриването на паметната плоча на българските градинари на ул. "Болгар кертес" в Зугло, бях член на групата, която обиколи най-компактната българска маса от градинари в Зугло и имам архивни материали от двадесет видеокасети за тях.

Една лична инициатива на моето семейство е възстановяването на паметника на загиналите български воители Първата световна война в Ракошкерестур, който ние със съпруга ми открихме след дълго търсене. На собствени разходи той беше подновен, но за съжаление тъй като никой от българска страна не е готов да жертва малко средства за годишна поддръжка, сега отново е в същото окаяно състояние, както преди.

Виждате ли, добрини могат да се правят и тихомълком, без много овации. Баща ми навремето получи за заслуги към българската общност орден "Кирил и Методий". Десет години след смъртта му му присъдиха и плакет "Лазар Иванов". Като че ли работата на един човек тук се оценява след като той вече го няма. В нашата общност също има проблеми, както навсякъде. Съпругът ми също направи много за нея и го доказва с делата си. На погребението му дойдоха много и различни хора. За миг помислих, че точно там е мястото, където у всеки се събужда съвестта и въпреки противоречията помежду си, хората с различни мнения биха могли да се сближат, да си подадат ръка в името на една истинска цел. Но този миг трая много кратко...

Бих желала да няма дразги и непристойни дела, защото ние сме достатъчно малко, за да се погубваме взаимно и съзнателно. Нека всеки се вслуша в своя вътрешен глас, нека се опита да погледне и с очите на другия, за да види нещата по-ясно. Аз вярвам в разума на хората и смятам, че той ще ги ръководи напред, за да пребъде българщината в Унгария.

ВЕСТИ ОТ САМОУПРАВЛЕНИЯТА

Българското републиканско самоуправление на свое заседание прие отчета за изтеклата финансова година.

Бяха отчетени данните на последното тримесечие, а после беше направен подробен разбор на резултатите от 2002 година. Републиканското самоуправление отчете успешна работна година. Всички културни прояви, организирани самостоятелно или заедно с други институции и организации преминаха при много добра посещаемост и интерес от страна на българската и унгарска публика и общественост. Голям успех за самоуправлението и цялата българска общност в Унгария е награждаването на танцовия състав "Мартеница" с най-високата държавна награда за малцинствата за 2002 година. В своята издателска дейност Българското републиканско самоуправление постигна значителни резултати. Всички издателски конкурси на самоуправ-

лението към Фонда за малцинствата и Министерството на културата спечелиха доверието на унгарските институции. Най-значителното издание на Българското републиканско самоуправление за последната година и изобщо за изминалия мандатен период безспорно е издаването на големия българо-унгарски речник, който ще излезе съвместно с издателството на Унгарската академия на науките през 2003 година.

Будапеща

Почти всички местни самоуправления направиха своите заседания по приемане на бюджета си и изготвянето на културните планове за годината. Новосъздадените самоуправления трябва да изготвят устав за своето функциониране. В сравнение с изминалия мандатен период много от кметствата драстично намаляват

средствата, които се осигуряват за местните малцинствени самоуправления.

Дебрецен

На 4 януари българското самоуправление организира честване на Бъдни вечер и Нова година по стар стил. Според обичая на трапезата имаше характерни за празника предмети и ястия като гаванка с орехи, паница с жито, просо, баница, постни сарми, вино. Не липсваха и поздравленията от малчуганите и сурвакането за здраве и берекет. В тържеството участваха и членове на българското самоуправление в Мишколц.

На 19 януари в Дебрецен се състоя среща разговор на членовете на новите български самоуправления в Дебрецен, Мишколц и Фелшьождола.

КУЛТУРНИ НОВИНИ

Коледно-новогодишна вечеринка в Българския културен дом

На 28 декември м.г. бе проведена традиционната коледно-новогодишна вечеринка.

Концерт в Културния институт

На 14 януари българският пианист Мартин Стоянов изнесе концерт в салона на Българския културен

институт в Будапеща. В програмата бяха включени творби от Бах, Бетовен, Рахманинов и Васил Казанджиев.

Художествена изложба

На 23 януари българският художник-живописец Павел Митков откри своя самостоятелна изложба в Българския културен институт в Будапеща. Слово произнесе унгарският

художник Андраш Чавлек, носител на наградата "Мункачи".

Вечер за Йордан Радичков

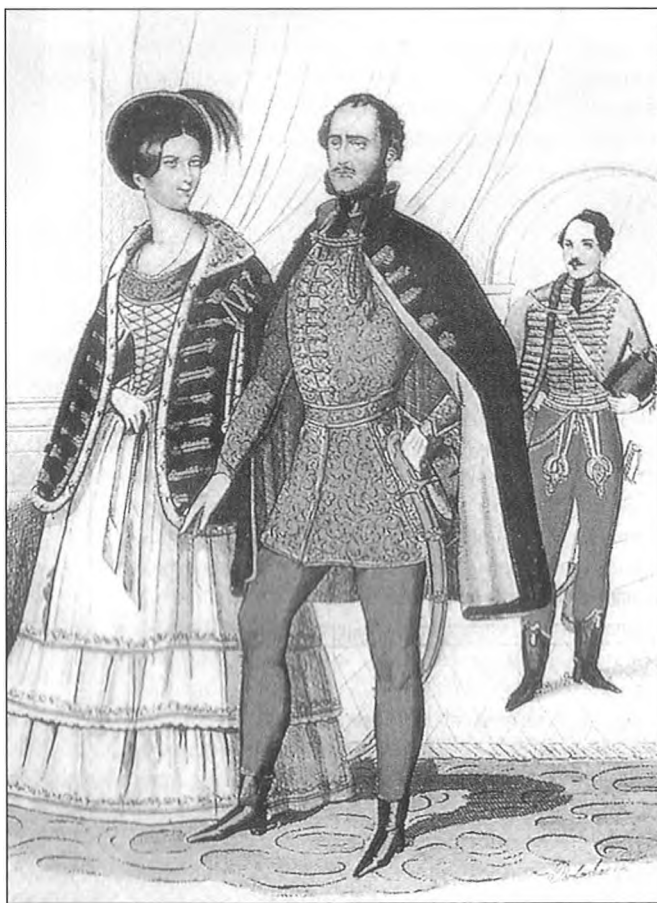
На 24 януари списание "Хемус" и Българският културен институт организираха вечер, посветена на творчеството на българския писател Йордан Радичков. Във вечерта участва проф. Валери Стефанов, декан на факултета по славянски филологии при СУ "Св. Климент Охридски."

ПЪТУВАНЕТО НА ГРАФ ИЩВАН СЕЧЕНИ (1791–1860) ПО ДОЛНИЯ ДУНАВ И В БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ 1830 ГОДИНА

Мястото на родения на 21 септември 1791 г. във Виена граф Ищван Сечени в поредицата – по изключение – се определя не от тази дата, а от онези четири месеца на 1830 г., когато той – заедно с тогава все още негов близък приятел граф Янош Валдщайн-Вартенберг (1809–1876) – прави първото пътуване на кораб по Долния Дунав, а сетне прекосява българските земи, за да се завърне в Пеща. Своеобразното “нарушение” на хронологията се диктува от значението и последиците на обиколката.

За граф Ищван Сечени се знае много, една библиография на написаното за делото му вероятно ще бъде от няколкостотин страници. Най-същественото обаче не може да се отмени. Той е инициатор, а едновременно и една от водещите личности на националното либерално движение за реформи (1820–1844). Началото поставя с първата си голяма книга “Кредит”, в която от една страна с убийствена ирония разкрива изостаналостта на тогавашна Унгария, а от друга очертава перспективите на истинското бъдещо развитие, синтезирани в думите “Унгария не е била – тя ще бъде!”. Казаното той ще напълни с реално и същностно съдържание: основава Унгарската академия на науките, организира строежа на първия мост между Буда и Пеща, на “Ланцхид”, на първите ж. п. линии, полага началото на корекциите на Дунав и Тиса, на корабоплаването по Балатон.

На 24 юни 1830 г. графовете Ищван Сечени и Янош Валдщайн-Вартенберг на малкия кораб “Дездемона” отбиват от пещенския кей. Задачата им е да установят доколко

Долния Дунав – с неговите прагове и други естествени препятствия – е голям за корабни рейсове, какво трябва да се направи за тази цел. Те са първите, които са преминали на кораб долния участък на голямата река, сам граф Ищван Сечени отдавна е разбрал значението на Дунав като най-евтин трансконтинентален път. От делтата на Дунав двамата отпътуват за Цариград, а от там на коне пресичат българските земи по маршрута Мустафапаша (Свиленград) – Пловдив – Пазарджик – София – Драгоман, за да се завърнат в Пеща на 19 октомври. Четири години по-късно на 14 април първият кораб на Дунавското параходно дружество “Арго” – с тяга по сушата – преминава през Железните врата на път за Галац. С това се слага началото на редовните корабни рейсове.

Повече от вероятно е, че граф Ищван Сечени не е могъл дори и да

подозира (ние пък поне досега равнодушно забравяме) какво значение ще има това негово пътуване както за българци и унгарци, така и за контактите им. За България преди всичко и основно Дунав се превръща в свързваща я с Европа “тъпна връв”, за дълго, тъй като българският участък на “Ориент експрес” е открит половин столетие по-късно, на 12 август 1888 г., по тази причина до Освобождението ни със своите 32 хиляди души Русе е най-големият български град и има европейски облик. По реката в Унгария пристигат и първите българци от третата преселническа вълна, през 1873 г. – по свидетелство на “Газдашаги Лапок” – вече 18 хиляди. Строежът на българските дунавски пристанища се извършва предимно от унгарски техни-

чески специалисти, унгарци са и представителите на Дунавското параходно дружество във Видин, Лом, Оряхово, Никопол и Русе. От 1892 г. заводите “ГАНЦ” строят фериботите и повечето от корабите за българското речно плаване, включително и “Мария Луиза” за цар Борис III. Тези унгарци на 25 септември 1898 г. в Русе учредяват и Дружеството на унгарците в България.

Днес значението на инициативата на граф Ищван Сечени отново и подчертано се актуализира. След бомбардирането на мостовете по р. Дунав в Югославия от НАТО всяка крайдунавска страна може да прецени значението на речния товарен транспорт. А след изграждането на общия европейски дом е несъмнено, че важноста на голямата река ще нарастне многократно.

Александър Гюров

ИСТОРИЧЕСКИ И ДНЕШНИ КРЪСТОВИЩА НА ВЗАИМНО ОБЩУВАНЕ

На 20 януари тг. в Унгарския културен институт в София се състоя премиера на двете нови книги на нашия сънародник от Будапеца Александър Гюров – първата: “Наследство на столетията. Следите на българите в унгарските земи” и втората: “Évszázadok öröksége. A magyarok nyomai bolgár földön”, издадени от Издателска къща “Гутенберг” и Унгарския културен институт, София, 2003 г.

По думите на автора те са двуродни близнаци, обединени от общия надслов “Наследство на столетията”. Своеобразно “равноправие” между тях има както в обема (по 250 страници), така и в отделното приложение от карти, снимки, графики и други илюстрации (по 50). Отликата им в заглавие, тема и език всъщност е относителна, защото тази разлика е подведена под общия знаменател на взаимното опознаване, съдба и общуване на българите и унгарците през вековете.

През 2001 г. Българското републиканско самоуправление издаде монографията на Александър Гюров “Единадесетвековно българско присъствие в Унгария”. Тази именно книга е основният отправен пункт към новото изследване, посветено на българските следи в унгарските земи.

Първата глава от книгата обхваща периода до създаването на двете държави, унгарското завоюване на родината и оформянето на унгарските исторически земи (354–1000). Втората глава маркира и анализира българските следи до османското нашествие (1000–1396), малко преди което е започнала първата българска преселническа вълна. Следващата е посветена на съвместната борба срещу османските нашественици, ролята и приносът на българските католици в унгарския политически, обществен и културен живот. За последното се знае малко, книгата поднася много нови факти, събития и анализи. Четвъртата глава е обзор на българските следи за сравнително кратък период, от Освобождението през 1878 г. до 1944 г. По обем следващата е по-внушителна, макар и да засяга събития само от няколко месеца. Новият под-

ход и новите факти в тази глава за Първа българска армия убедително мотивират, даже повеляват тази тема да има своето отделно и широко място. На преден план стоят не босвете (за тях е писано твърде много!), а отношението на първоармейците към местното население, към унгарските военнопленници. На събитията от последната глава мнозина от нас – малко или повече – са свидетели. От този кратък преглед би могло да се направи основният извод, че Александър Гюров цялостно доизгражда започнатата в първата му книга панорама на всичко българско в една страна, с чийто народ българите столетия наред общуват. Образно казано: авторът е построил една просторна сграда, идващите след него биха могли да я “домобелират” с такива детайли, които не са намерили място в нея.

Втората книга, която е на унгарски език, за следите на унгарците в българските земи, е първа по рода си в Унгария и то не само в посочения двустранен аспект. Досега подобна тема – по отношение на каквато и да е друга държава – няма цялостно изследване и разработване от унгарска страна. Заедно с казаното авторът вгражда много забравени, неизвестни или неизследвани от учените събития и явления. Може би най-красноречив пример за последното е, че Александър Гюров е успял да издири и събере данни за онези 359 унгарци, които през периода от 1396 до 1711 г., т. е. от Никополската битка до своеобразното анексиране на Трансилвания от Хабсбургите, са били пратеници на унгарските крале, респективно трансилванските князе при Високата порта. Интересното в случая е това, че всеки един от тях е бил длъжен за води дневник не само за изпълнението на мисиите си, но и да отбелязва в него всичко забележително и видяно по пътя от него. Пътищата им са минавали и през българските земи, началото им е било или в Буда, или в Трансилвания, но при Пловдив те вече са се срещали. В книгата маршрутите и мисиите са дадени точно и обосновано. Друг е и подходът на автора към Кошутовата емиграция, той фокусира вниманието си върху това как тя се приема от

АЛЕКСАНДЪР ГЮРОВ
НАСЛЕДСТВО
НА
СТОЛЕТИЯТА
СЛЕДИТЕ НА БЪЛГАРИТЕ
В УНГАРСКИТЕ ЗЕМИ

ГУТЕНБЕРГ

ALEXANDER GJUROV
ÉVSZÁZADOK
ÖRÖKSÉGE
A MAGYAROK NYOMAI
BOLGÁR FÖLDÖN

ГУТЕНБЕРГ

турските власти и каква роля играе в разгърнатото се Българско национално възраждане. На базата на нови документи от забравата са извадени много унгарски пътешественици, изследователи, техническа и друга интелигенция и тяхната дейност. Проследено е и всичко онова, което е довело до създаването на първото Дружество на унгарците в България (25. IX. 1898), последвано от второто, от Културния кръжок на унгарските работници “Петъофи” (8. IV. 1923).

В тези две книги Александър Гюров търпеливо и упорито излага пред читателя събираните от него почти две десетилетия исторически извори, анализира това огромно богатство и прави възможните изводи. Несъмнено всичко това ще предизвика интерес както сред читателите така и сред специалистите, тъй като авторът дава една пластична картина на онзи процес на взаимното опознаване и приятелство между нашите два народа, който е започнал далече в изминалите столетия.

П.П.

IN MEMORIAM ПОЧИНА СТОЯН РАДЕВ (11. I. 1923 – 7. I. 2003)

С дълбока скръб и покруса научихме за неговата смърт. Като че ли не можем да повярваме, че само четири дни преди да навърши седемдесет и една година Стоян Радев е починал. Пред името му не поставяме научните титли професор и доктор. Защото за нас той беше преди всичко ЧОВЕК И ПРИЯТЕЛ, така, с главни букви. Един от пионерите и значимите учени в изследване на българо-унгарското общуване през вековете.

Знаем, че дошли на този свят, ще ни споходи и раздялата с него. Наистина несправедливо, но неизбежно предопределено. И пред този час хвърляме поглед към изнизалите се години – получихме къде повече, къде по-малко от този свят. Но какво му дадохме?

Стоян Радев даде много. Като приятел, като учен, като баща, съпруг, като достоен за уважение човек.

В повратни, често трудно поносими десетилетия. И остави след себе си диря, която ще устои на изпепеляващото ежедневие забрава.

Прекланяме се пред паметта ти и скърбим за тебе, Стояне! Почивай в мир!

От приятелите му в Унгария

25 години откакто Ласло Наги не е сред нас

На 18 и 19 януари в родното село на поета Исказ бе отслужена заупокойна молитва и бе изнесен концерт църковна музика в памет на един от най-значимите унгарски поети и искрен приятел на България Ласло Наги.

Нека отново преоткрием неговия вълшебен свят с едно от най-популярните му стихотворения!

КОЙ ЩЕ ПРЕНЕСЕ ОТТАТЪК ЛЮБОВТА

*Ако изведнъж ми свърши битието,
кой ще благославя химна на щурчето?
Кой ще сгрее вейката изпод сланата?
Кой ще се разпъне сам върху дъгата?
Кой скалите ласкави тъй ще прегърне,
докато във рохка пръст не ги превърне?
Кой ще шепне галено в пукнатините,
в жилите, артериите на стените?
Кой от ругатни ще вдигне катедрали -
за съсипаната вяра, опустяла?
Ако изведнъж престане да ме бъде,
кой оттука лешояда ще пропъди!
Стиснал я със зъби, даже пред смъртта,
кой ще пренесе оттатък любовта!*

(Превод: Петър Велчев)

Бай Ганьо прави избори

– Не ми дрънкайте много-много, аз ви казвам, че трябва да изберем правителствени – извика Бай Ганьо и удари силно по масата.

– А бе как ще изберем правителствени, откъде ще изкопаем избиратели? Ами че ти бе, Бай Ганьо, нали си уж либерал – осмели се да възрази Бочоолу.

– Кой ти каза, че съм либерал? – попита строго Бай Ганьо.

– Как кой ми каза! Ами че не помниш ли колко консерватори си пердашил, колко си ги псувал, как да не си либерал? Не знаеш ли – ти сам каза, – че даже на Иречека си се хвалил, че си либерал? – възразява Бочоолу.

– Ей че си прост! – отговаря със снизходителна усмивка Бай Ганьо. – Че какво като съм казал на Иречека, дума дупка прави ли! Абе ахмако, че аз един Иречек ако не метна, кого ще метна?

– Имаш право, твоя милост! Бочоолу, налягай си парцалите, недей го опява! – обади се Гочоолу. – И аз съм консерватор.

– Ами че аз на гроб камък ли съм! Аз съм хептен консерватор – изтърчи Дочоолу, – я стани и ти бе, Бочоолу, един консерватор, че да ги пипнем онези, да не могат да мръднат.

– Добре, ама не зная управителят с кои ще бъде – отговаря Бочоолу.

– Управителят ли? С НАШИТЕ, разбира се – съобщава Бай Ганьо, – и околийският е с нашите. Постоянната комисия не е законна, ама кой ще му дири законност, тя е наша. Бюрото е наше. Градският съвет е наш. Кметът малко шава, ама ще му отрежем куйрука. Общинските съвети по селата не са утвърдени, нарочно, разбирате ли? Ако бъдат с нас – ще ги утвърдим, ако не – на дяволите. Пак ти казвам, колкото за управителя, нямай грижа, той е наш.

– Ами хамалите? – любопитства Бочоолу.

– И хамалите са наши, и циганите, и Данко Харсъзина е наш...

– Ами че той нали беше затворен за кражба? – учудва се Бочоолу.

– Е-хе, ти патки пасеш. Пуснахме го ний него. Нали той спечели хамалите. Отишел при тях онзи ден, съб-

рал ги, че като им скръцинал със зъби, те замръзнали по местата си, като им изръмжал: "Зъбите ще ви разкъртя, ако не изберете Бай Ганя!"

– и хамалите кандисали, пазарил ги Данко по два лева на човек и срещу изборите цяла нощ едене-пиене.

.....

– Бочоолу, я иди повикай Гуня Адвокатина да дойде тука да ни напише едно въззвание, кажи му "Бай Ганьо те вика".

Шом Бочоолу излезе, Бай Ганьо си сниши главата и с един тайнствен глас се обърна към другарите си:

– Мълчете си! Това диване до самия ден на изборите ще го лъжем, че ще го правим депутат, ще напишем колкото за лице няколко бюлетини с неговото име, а другите бюлетини ще ги напишат писарите в градския съвет и от окръжното управление....

В това време влиза Гуньо Адвокатина. Бай Ганьо му разправя като какво трябва да бъде възванието, Гуньо сяда до масата, взема перото и се задълбочава в мисли. По поръчка на Бай Ганя слугата донеся едно шише мастика. Гочоолу, Дочоолу и Бай Ганьо пият, Гуньо пише. След половин час е готово следующото

"Възвание

към избирателите на нашата околия

Предвид на голямата важност и значение, което предстоящите избори за Народни Представители имат за настоящето и бъдещето на Нашето отечество, нашите граждани, на брой повече от 700 души, събрахме се днес в двора на училището в Парцал махлеси и като обсъдихме въпроса по кандидатурите на лицата за представители, останахме съгласни и единодушно решихме да препоръчаме на гг ИЗБИРАТЕЛИТЕ от нашата околия за Народни представители съгражданите си:

Ганьо Балкански, търговец, известен в цяла България.

Фильо Гочоолу, търговец с капитал.

Танас Дочоолу, търговец с винена индустрия.

Именно същите тия лица, които

и КОМИТЕТА НА НАРОДНАТА ПАРТИЯ беше ви препоръчал с възванието си от 27 август на миналия месец.

Като обявяваме това наше единодушно решение на останалите гг избиратели от града и околията ни, които имат присърце доброто на Отечеството, материалното подобрене на земеделеца, облекчение положението на данъкоплатеца, с една дума интересите на Нашата околия, приканваме ги да гласоподават в избора ... за горните трима наши съграждани, в които имаме пълно доверие, че те достойно ще представят страната ни в Народното събрание...."

– Страшен си дявол, Бай Ганьо, изучил си ги тия пущини на пръсти! – казва с благоговение Гочоолу.

– Хубава работа! Защо съм Ганьо Балкански, ако няма да зная и този занаят. Ти, господине мой, тури ме в която щеш околия и ми кажи когото щеш да ти избира. Едно магаре тури за кандидат, и магарето ще ти избира, майка му стара! Само дай ми околийския с жандармите и ми дай 1000-2000 лева. Да ти събера аз тебе, приятелю мой, ония ми ти синковци от кол и въже, тъй 40-50 прангаджии, и да ги наредя в две-три кръчми по краищата, да им подложат по ведро на глава, па да им извикам: "Хъ, бакалъм! Да живее България!" Хее! Тука ли си, Пенкс, ле!... Като накървят ония ми ти изпъкнали очи, като почнат да вадят от поясите ония ми ти ножове, да ги бучат по масите, като дигнат една олелия с ония ми ти прегракнали дрезгави гласове – страх да те побие! Па земи, че поведи през нощта тази страхолия през сред града... Опозиция ли?... Дяволът не може да ти излезе насреща! Прекарай ги през къщата на някой противник... Мале мила!... Като разтворят ония ми ти гърла!....

– Тъй, ама само полицията не стига, трябва и бюрото да е твое – допълня Гочоолу.

– Как скопосахте това бюро?
– Как ли? – отзовава се със самодоволна усмивка Бай Ганьо. – Твърде просто! Нали избрахме окръжен съвет? Осем излязоха ТЕХНИ,

четворица – наши. НАКАРАХМЕ да касират четворицата от техните, по главните... Ама ще речете, че се дигнала гюрултия. Майната му! Додето я оправят – изборите ще се свършат. Останахме четири техни и четири наши. Ама от техните оставихме само фукарите. Събрахме се да избираме постоянна комисия. Едного от техните разсилният не мажа да намери – сещате ли се?...

– Пустия му Бай Ганьо! И ОНЕЗИ простаци намерили с кого да се борят. Тежко им! – произнесе Гочоолу.

– И с тази глава да не станеш досега министър! – учудва се Дочоолу.

– Нейсе, запуши я! дума скромно Бай Ганьо.– Нали ги знаеш българите! ...

.....
...Музиката свиреше Печенежкия марш...Всред прекъсваните звукове един див, един смесен рев разцепи въздуха... Ако една войска от гладни лъвове би имала насреща си войска от гладни тигрове и при един сигнал би се впуснали тия войски една срещу друга, ревът, който ще разкърти бойното поле, би бил подобен на дивия рев, който сега изплаши обитателите на Циганската махла и Парцал махлеси. Това беше едно ура от наемници, събрани от Данко Харсъзина. Ето ги, показват се откъм завоя на улицата и се изсипват на площада.

Музиката напред, зад музиката циганите и хамалите. Начело, дигат на ръце, със засукани мустаци, с накривена шапка...кой мислите? – Сам Бай Ганьо Балкански.

– Добро утро, момчета! – извика снизходително сияющият Бай Ганьо. – Кураж, момчета, силата е с нас – ободрява Бай Ганьо с тона на Наполеона пред Аустерлиц ....Гого, дай тука ракия – командува Бай Ганьо. – Плюскайте, мама му стара, аз плащам. Цигуларите защо мълчат? Надуи кларинето бе, какво ме зяпаш като говедо? Хъ така! И-и-их-ха-а! – Данко, раздай сега на всекиго по един сноп бюлетини! Хайде сега, момчета, напред. Кураж! Да живей Негово Царско Височество, урааа!...

– Ураааааа!...

И тръгнаха .... Избирателите!

*(откъс от едноименното
произведение
на Алеко Константинов)*

Как да свалим температурата при децата

Температурата е полезна за болния организъм. Така се изработват вещества, които подпомагат имунната система да се справи с болестта, затова когато е под 38 градуса не трябва да се дават лекарства за сваляне. Нормалната температура на тялото е от 36,2 до 37 градуса. След бурна игра или силен плач тя може да достигне 37,5 градуса при съвсем здрави деца.

Въпреки, че температурата помага за изостряне на имунната система, тя трябва да бъде свалена. Като начало проветрявайте често стаята на болното дете, намалете радиаторите до 18 градуса. За да се охлади детето, въздухът трябва да е свеж и чист. Не трябва да се навлича с много дрехи, за да може температурата свободно да се излъчва от тялото. Завивайте детето само ако го тресе.

Желателно е да се поемат колкото се може повече течности, дори и на сила. Дете с температура излъчва течности през тялото основно през главата и може лесно да се обезводни, дори да няма повръщане и разстройство. Храненето спокойно може да бъде ограничено, нека да яде колкото му се иска. Добре е родителите, а най-вече загрижените баби да знаят, че при температура намалява производството на стомашен сок и затова повечето деца отказват да се хранят, когато са болни.

Ако температурата е висока към 39 градуса и нагоре и тялото е горещо, то трябва да се охлади. Стара българска традиция е за целта да се използва оцет разреден с вода. (същата работа върши и чистата вода). Ако детето обича да се къпе, напълнете ваната с вода с температура два градуса по-ниска от тази на тялото. Потопете детето за няколко минути и след това го изсушете. Могат да се използват и частични обвивания с хладка (не студена) вода на челото, ръцете и краката. Когато детето е много висока температура а тялото ледено крайниците се разтриват интензивно с ръка или ръкаваца с хладка вода (напоена и изстискана), за да порозовее кожата. Така кръвта излиза на повърхността на кожата и се охлажда.

Разбира се температурата може да се свали и с лекарства: амидофен, аналгин. Аспирин не се използва в детската възраст поради възможни усложнения. Целта на лечението е температурата да спадне с един градус, не искайте от 40 тя веднага да стане 37 градуса.

До 38 градуса лекарствата се дават на 4 часа. При много висока температура (над 39 градуса) може да се наложи приложението им на два часа.

При малка част от децата (2-3 %) може да се получи температурен гърч. Ястрашени са само малките до 5-годишна възраст, най-често между една и три години. Детето обръща очи и се тресе от конвулсии за около две минути. Трябва да се справите сами с това положение, защото е невъзможно за толкова кратко време да пристигне лекар. Гърчът ще премине от само себе си, трябва да следите само детето да не прехапе или глътне езика си. Но на всяка цена детето трябва да се прегледа от лекар. Гърчът може да е в резултат на високата температура, но може да е признак и на по-сериозно заболяване (например менингит). Гърчът обикновено не се повтаря в хода на едно заболяване.

по българския печат

За да е успешна 2003 година опитайте се да спазите някои от съветите на астролозите:

♣ 2003 година ще ви донесе много приятни изненади. Бъдете внимателни при вземането на важни решения, защото нещата могат да не потръгнат така, както вие сте очаквали.

♣ Вярвайте в интуицията си. Тя ще ви подсказва най-правилното решение – дори то да ви се струва невярно. Годината не е за хората с желязна логика.

♣ Оставете се на течението, но в рамките на разумното, което означава, че трябва да се борите за да постигнете целите си. Не трябва да искате невъзможни неща. Въръжете се с много търпение и за най-неразрешимите проблеми ще намерите благоприятен изход. Просто трябва да умеете да чакате!

♣ Ще искате да узнаете повече за невидимите и тайни страни на живота, което не е изключено да помогне да погледнете на някой ваш проблем по друг начин. През тази година планетата Уран ще навлезе в знака на Риби. Тази планета е свързана с творческите способности и уменията да откриваме нови възможности.

♣ Годината ще е наситена с любов и е идеална за влюбване, защото отсрещната страна винаги ще оклика на чувствата ви. Ще постигате желаното от вас по-лесно от друг път.

♣ През втората част на годината Сатурн навлиза в знака на Рак, който се отнася грижовно към дома и обича домашния уют. Планетата влияе и на стремежа ни за самосъхранение. През втората половина на годината трябва да се заемете по-сериозно с възпитанието на децата, ремонтите на дома и оправянето на отношенията с роднините.

♣ Втората половина на 2003 година е подходяща да се уреди и разреши някакъв жилищен въпрос.

♣ Бъдете по-близо до Лъвовете, защото тях ги чака невероятен успех. През първата половина на годината те ще са център на

вниманието, което важи и за тези, които са със тях. Дамите от този знак ги очакват много големи положителни промени през август.

♣ Празничните вечери през първото полугодие ще оставят в душата ви топли и красиви спомени, затова се отпуснете и се веселете. Но не забравяйте добрия вкус!

♣ В края на август Юпитер преминава в Дева и на земните знаци ще им потръгне и ще станат център на вниманието. Те ще споделят успехите си с близките хора.

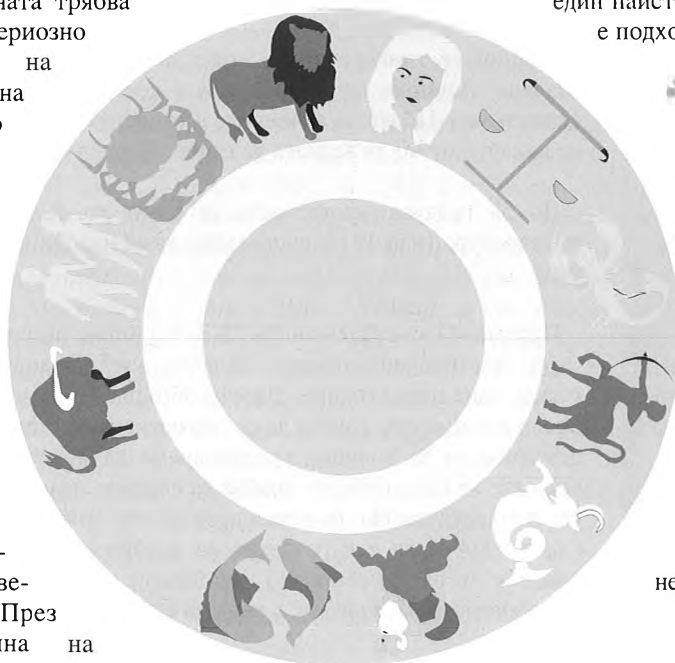
♣ В първата половина на годината може да изпробвате късмета си, който няма да ви изневери. Юпитер е планетата на успеха и благополучието и през първите шест месеца от годината ще бъде в огнените, а после в знака на Лъва. Не забравяйте, че той дарява с успехи преди всичко огнените знаци и отчасти въздушните. Водните и особено земните знаци не бива да се осланят толкова на щастливата съдба. И тяхното време ще настъпи, но по-нататък.

♣ През второто полугодие се очертава много работа, която изисква усърдие и време. Девите не търпят безотговорността и мързела. Затова възнаграждават винаги онези, които си вършат най-добра работа (или се стремят за това).

♣ Първата половина на 2003 година е най-подходящото време да откриете в себе си скрити таланти. Представителите на творческите професии ще имат един наистина плодотворен период. Периодът е подходящ да откриете собствен бизнес.

♣ Още в началото на януари трябва да се заемете със спорт и да обърнете повече внимание на здравето си. Ако го отложите през второто полугодие със сигурност ще ви се наложи да обърнете повече внимание на външния си вид и здраве.

♣ През тази година ще навлезем в ерата на Водолея. Трудно е да се каже как ще се отрази това събитие на всеки от нас поотделно, но Водолеят цени духовното и душевното, топлия отношения, свободата и независимостта.

по българския печат

ПЪЗЕЛ

Колко думи можеш да откриеш?

- 1 ..... 9 .....
2 ..... 10 .....
3 ..... 11 .....
4 ..... 12 .....
5 ..... 13 .....
6 ..... 14 .....
7 ..... 15 .....
8 ..... 16 .....

БРАВО!

- 17 ..... 21 .....
18 ..... 22 .....
19 ..... 23 .....
20 ..... 24 .....

СУПЕР СИ!

- 25 .....
26 .....
27 .....

НЯМАМ ДУМИ!

Х	О	Р	О	С	К	О	П	Л
И	Р	И	С	К	О	С	А	П
П	Г	Б	И	У	С	Т	А	А
О	Б	А	Л	М	И	Р	А	Ж
П	А	Р	А	Р	М	О	Р	Е
О	П	И	Т	И	З	В	О	Р
Т	И	Ф	Е	Я	М	А	С	А
А	Ф	И	Ш	Л	И	Л	А	В
М	И	С	Ъ	Л	Я	К	Е	Ч
И	Н	Т	Е	Р	Н	Е	Т	Р

ПРЕЗ ФЕВРУАРИ

Трифоновден, е празник на лозарите. Прави се зарязване на лозите – за това празникът се нарича още Зарезан. Той подсеца за приближаването на пролетта, а обичаите са свързани с бъдещата богата реколта от грозде и вино.

Зарезан

Свети в меката зима
февруарският дрян;
и лозницата има
празник свой – Зарезан.
Над лозарите скрежът
от огънове сълзи.
Идват те да подрежат
и асми, и лози.
Режат, вдигат – “наздраве!” –
пълни бъклицы те:
по лозниците прави
грозд до грозд да расте.
От надежда опити,
режат пръчки и здрач.
В смях заплакват лозите
и се смеят през плач.
Слушат: ножица щъка,
шушне в огъня скреж
и трептят не от мъка,
А от майчин копнеж...
Свети в меката зима
февруарският дрян:
и лозницата има
празник свой – Зарезан

Николай Зидаров

Гатанки

Дърво му баща,
шума му майка.

Тодоровден

В едно предание се разказва, че на този ден Св. Тодор облича девет кожуха и отива при Бога да проси за лято. Докато чака да влезе при него, забива копието си в земята и привързва за него коня си. Ето защо този ден се празнува и за здраве на конете и се нарича още Конски Великден. На него по стара традиция се организират кушии (надбягвания с коне).

Кончето ми

Имам конче
вихрогонче.
Златна грива
си извива,
през полята
се премята,
мен отнася
и донася.
Прах се вдига,
дето мине,
не се стига
със години.

Цанко Церковски

Дрипава майка, гиздаво чедо,
палаво внуче.

{ (о̀лѣѣодѣ) }
{ (онѣѣ и о̀лѣѣодѣ, г̀лѣѣодѣ) }

НОВИНИ ОТ БЪЛГАРИЯ

Литва и България имат общи цели, каза министър Антанас Валионис

Литва и България днес имат общи цели – интеграция в НАТО и просперираща и демократична Европа, посочи министърът на външните работи на Литва Антанас Валионис в публична лекция пред Атлантическия клуб в България. С нея програмата на официалното му посещение приключи и в петък министър Валионис отпътува от страната.

В лекцията си Антанас Валионис, който е първият посланик на Литва в България, откри постигнатия от България напредък и добрите двустранни отношения. Той изрази убеждението си, че България ще приключи преговорите с ЕС в най-близко бъдеще. Дипломатът се спря на евроатлантическата интеграция на Литва и насоките във външната ѝ политика. Той посочи, че страната му ще участва активно в еволюцията на Алианса и ще подсили способността за колективна отбраната на Пакта. Литва ще продължи участието си в миротворческите мисии на КФОР, СФОР и ИСАФ – в Афганистан, каза министър Валионис. В отговор на въпрос той посочи, че ако се стигне до военни действия срещу Ирак, въпросът за участие на Литва ще бъде дискутиран в страната и със съюзниците. Най-вероятно Литва ще вземе участие, каза Валионис като посочи вероятното използване на територията и въздушното пространство на страната.

Литовският първи дипломат говори и за успеха на Вилюския процес, който, според него, може да се приложи спрямо бъдещите кандидати за членство в НАТО. Валионис отбеляза и положителната по думите му тенденция в създаването на съвета НАТО – Русия. Отговаряйки на въпроси, Антанас Валионис се спря и на закриването на блоковете на ядрената централа “Игналина”, както и на казуса с Калининград.

Норвежкия парламент предвижда да ратифицира българската кандидатура за членство в НАТО през май

Норвежкия парламент предвижда да ратифицира българската кандидатура за членство в НАТО през май, каза пред журналисти в петък генералният секретар на МВНР на Норвегия Бярне Линдстрьом след срещата си със за-

местник-министъра на външните работи Любомир Иванов. Норвегия е готова на всякакъв вид сътрудничество, за да помогне на България за пълноправното ѝ членство в алианса, каза Линдстрьом.

Линдстрьом и Иванов обсъдили двустранните отношения, сътрудничеството в Съвета за сигурност на ООН, европейската интеграция, въпроси за сигурността и положението в Ирак. Смятаме, че трябва да бъдат активизирани връзките между България и Норвегия в икономиката, инвестициите и туризма, каза Иванов. Позициите и на двете страни за положението в Ирак са, че усилията трябва да са за мирен изход, допълни той.

Линдстрьом се срещна и с председателя на комисията по външна политика, отбрана и сигурност в Народното събрание Станимир Илчев.

Група от 20 полицаи замина да попълни българския контингент към международните полицейски сили на ООН в Косово

Група от 20 полицаи замина в петък, за да попълни българския контингент към международните полицейски сили на ООН в Косово. Групата беше изпратена от директора на Национална служба “Полиция” ген. Васил Василев. Полицаяте заместват за една година, като има възможност договорите им с ООН да бъдат удължени за шест плюс 6 месеца, каза подполковник Кирил Желязков, който заминава за втори път за Косово. Той допълни, че полицаите не знаят в кои населени места ще бъдат разпределени.

Положението е тежко, има напрежение между двата етноса – албанците и сърбите, носим си палки и бронезилетки, каза Желязков. Българският контингент в Косово е от 100 души.

От 1 януари 2004 г. за преминаване на МПС по определени пътища се въвежда такса

От 1 януари 2004 г. за преминаване на моторни превозни средства по определени с решение на правителството автомагистрали, пътища от първокласната пътна мрежа, пътища, използвани за международен и междурегионален транспорт, и пътища в граничните райони се въвежда такса за ползване на инфраструктура за определен период от време. Това реши в петък парла-

ментът, който прие на второ четене промените в Закона за пътищата.

Решението на Министерския съвет ще се обнародва в “Държавен вестник”. Размерът и начинът на събиране на таксата, както и моторните превозни средства, за които се въвежда, ще се урежда със закон, който трябва да се приеме до 30 септември тази година, решиха депутатите. До 3 години след въвеждането на таксата размерът ѝ ще се изравни с този на регистрираните в страните-членки на ЕС моторни превозни средства, приеха народните представители.

От ОДС предложиха срокът за изравняване на таксите с тези на ЕС да бъде 6 години, тъй като пътищата в България не отговарят на критериите на ЕС, а таксите са непосилни за българското население. От левицата заявиха, че с тези промени не се отчитат действителните реалности в страната и тежкото положение на населението.

Разработване на мерки за защита на авторските права и разширяване на мониторинга на медиите ще са сред приоритетите на СЕМ

Разработване на мерки за надзор за защита на авторските права и разширяване на наблюдението на радио- и телевизионните оператори, ще са приоритетите на Съвета за електронни медии през първите три месеца на годината, каза на пресконференция в петък председателят на СЕМ Райчо Райков.

Регионалният мониторинг започна през декември миналата година в Североизточна България, като проверяваме изпълнението на техническите характеристики на получените от медиите лицензии, припомни Райков. До момента е приключил програмният мониторинг на радио “Бомико” – Сливен, информира Мария Стефанова от Съвета. Резултатите сочат, че някои от показателите на програмната лицензия не са изпълнени в достатъчна степен и на радиото е даден срок за промяна на програмата, каза още тя.

Намерението на съвета е да увеличи броя на показателите, по които се наблюдава работата на телевизиите и радиостанциите. В момента следим радио- и телевизионните оператори с политематичен профил, като желанието ни е наблюдението да обхваща всички оператори, каза Райков. СЕМ изисква от операторите записи от 2 до 3 часа с излъчени предавания в рамките на 2-3 дни. (по българския печат)

Съобщения

Правните консултации ще се проведат на **3 и 17 февруари** 2003 г. в офиса на Българското републиканско самоуправление (Budapest IX. ker., Lónyay u. 41.)

Информация на телефон:
216-4210.

Съобщаваме на всички, които искат да прехвърлят 1% от данъците си за 2002 година за българските организации, фондации и българската православна църква в Унгария, че могат да направят това, превеждайки го на следните данъчни номера:

Фондация "Про скола булгарика": № 180 66 184-1-41

Фондация "Про култура булгарика": № 18042601-1-43

Българска православна църква: Технически № 0372

Дружество "Български културен форум" № 18168499-1-42

Важни телефонни номера на българските институции:

Републиканско самоуправление: 216-4210

Столично самоуправление: 216-4211

Дружество на българите: 216-6560

Посолство на Р България: 322-0836, 322-0824

Културен институт: 269-4246

Българо-унгарско училище: 474-0536, 474-0537

Православен храм: 215-0039

Хотел "Рила": 216-1621

Ресторант "Царевец": 216-1797

Обява

Възрастен пенсионер търси жена българка, медицински работник, за водене на домакинство, срещу заплащане по споразумение.

За справка – в Редакцията, тел. 216-42-10

Абонирайте се и през 2003 г. за списание "Хемус"

И тази година четирите книжки на списание "Хемус" ще ви запознаят с постиженията на българската култура в различни области. В списанието се печатат произведения на български автори от Унгария, България и българската диаспора. То представя българска поезия и проза в оригинал и превод на унгарски език, съвременни анализи на обществото, културата и образованието, запознава с унгарски творци, посветили творчеството си на разпространение на българската култура.

Особено внимание се отделя на оформлението на списанието. Подбраният графичен и илюстративен материал ни представя най-сериозните постижения на българското изобразителното изкуство.

Тематичните броеве за тази година ще бъдат посветени на

- 50 години от възстановяването на **Българската православна патриаршия** през 1953 г. В многолетната си история патриаршията изиграва важна роля за съхраняването и укрепването на българската общност.
- В **брой втори** ще бъде представен един регион от България. Този път изборът ни се спира на Родопите.
- **Войната и Балканите** е тема на третия брой на списанието за тази година. Повод за формулирането на темата е 90-годишнината от края на Балканските войни 1912–1913 г.
- Тази година се навършват 120 години от рождението и 60 години от смъртта на една забележителна личност на българската култура – **Сирак Скитник**, на който е посветен четвъртият брой на списанието. **Сирак Скитник** е една от водещите фигури на българския модернизъм от първата половина на ХХ век.

Подкрепете с абонамента си изданието на българската общност в Унгария, извоювало си достойно място и признание в културния живот на двете страни.

Годишният абонамент за списанието е **1000 фт**, а цената на всеки отделен брой е **300 фт**.

От редакцията

Фирма "ГРУП" съобщава на своите пътници, желаещи да пътуват по маршрутите Будапеща – София – Будапеща, че автобусите тръгват от трета стойка на новата автогара "Неплигет" (спирка на метро № 3)

От Будапеща: вторник, сряда, петък и събота в **17.00 ч.**

От София: понеделник, вторник, четвъртък и петък в **16.30 ч** от паркинга при Централна гара – София.

Информация и продажба на билети тел.:
269-42-46 и 06-30-416-84-34

Илия Караилюв

Български културен институт: Будапеща – VI район, бул. "Андраши" 14.

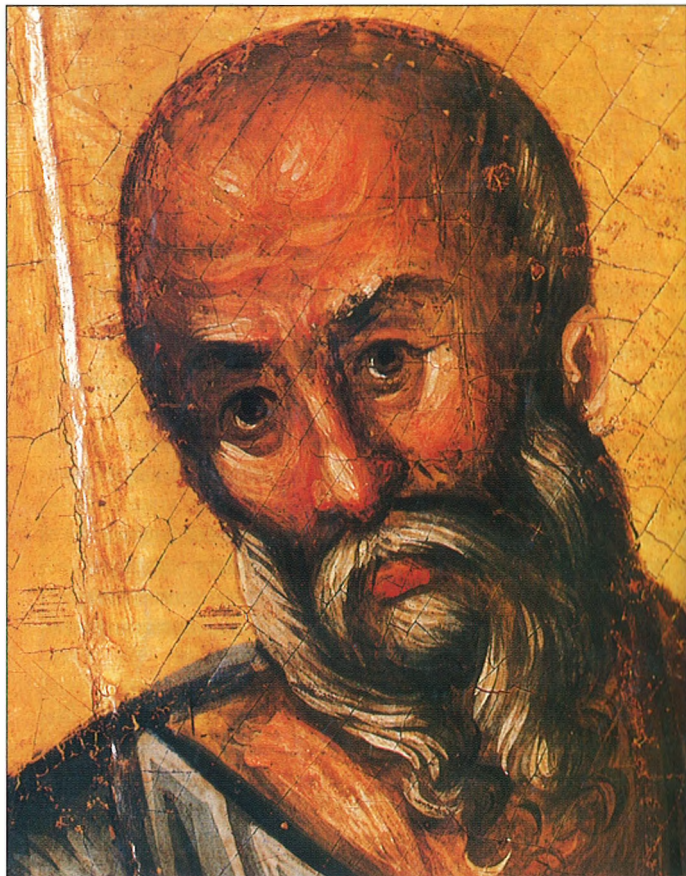
ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО РЕПУБЛИКАНСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ И СТОЛИЧНОТО БЪЛГАРСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ

Български вестник

ISSN 1416-3098. BOLGÁR HÍRLAP. MEGJELENIK HAVONTA A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY, A HELYI BOLGÁR ÖNKORMÁNYZATOK TÁMOGATÁSÁVAL.

Излиза всеки последен ден от месеца без юли и август. Отговорен издател: Димитър Цуцманов. Редакция: Татяна Кръстева, Петър Петров, Моника Тютюнкова. Адрес на редакцията: Szerkesztőség: 1093 Budapest, Lónyay u. 41. Tel.: 216-4210. E-mail: bolgonk@bul.hu. Felelős kiadó: Czuczmanov Dimiter. Szerkesztőség: Krasztveva Tatjana, Petrov Péter, Tyutyunkov Mónika. Pечатница/Nyomda: PUBLICITAS. Цена/Ára: 50,- Ft Публикуваните материали изразяват мненията на техните автори. Материали и снимки не се пазят и не се връщат! Всеки брой приключва на 15 число от месеца.

БЪЛГАРСКИЯТ ИКОНОПИСЕЦ

икона XIV. в.

В една приписка от Битолския триод (XII в.) четем: "Поменувайте ме, братя мои, защото ми мръзнат ръцете: тук пишех, тук ядох, тук спях без огън....." Ще научим ли кои са били този мъченик на духа, който с такава страст, ревност и себоторицание отдава сили и умение, страда и вярва в своето призвание да служи на Бога и да е полезен на хората? Едва ли... Защото историята често е несправедлива към своите истински творци и остава в забвение техните имена. Само по похвалителите страници на ръкописи и книги, по опунешите стени на църкви и параклиси и изписаните икони ние ще станем съпричастни на тяхното дело и ще научим за духовния плам на тези безименни книжовници, преписвачи, зографи, проповедници, даскали и др., чиято нравствена мощ и лична скромност ще бъдат у нас винаги чувство на удивление и преклонение пред силата на тяхната воля и житейска доблест, стигащи до себоторицание в името на Бога и на дълга. И ако все пак този творец е останал някъде своето име, то това едва ли ще бъде знак на самохвалство или желание да изтъкне себе си, а най-вече белег на порастналото самочувствие на творец, свързан с историческия ход на своето време и с утвърждаващото се национално съзнание на своя народ. Българският иконописец ще подтисне и човешки страсти, ще приглуши и стон и вопъл, ще забрави и умора и безсъние, за да се отдаде изцяло на своето призвание, което е за него колкото необходимост толкова и неизбежност. Той ще принесе през тъмните векове на турското иго жива вярата на българина-християнин в Бога и в самия себе си като народ. В своите икони, стенописи или миниатюри ще предаде на поколенията спомена за старото българско царство, ще продължи културната традиция на могъщата някога българска държава. А в епохата на Българското възрождане този незнаен и

скромнен майстор ще излезе на историческата сцена със самочувствието на творец, вярващ в своите сили и възможности, който ни най-малко страда от чувство за малоценност. "Аз съм най-добрият художник в пределите на Балканския полуостров" ще заяви Захарий Зограф без никаква доза на самохвалство или надменност. И наред с десетките създадени от него икони, с образите на светите отци той ще изрисува по стените и образите на дарители и ще направи своите няколко светски портрета и автопортрета. А пловдивските чорбаджии и техните жени "кокони" ще изгине и съвременни облекла. Даже нещо повече! Той ще заеме активна обществена позиция и в сцената "Страшният съд" (в Бачковския манастир, в 1841 г.) всички тях ще изографиса сред грешниците слизанци в ада, защото пловдивските първенци отказали да открият българско училище в града! И открито и гордо ще напише, че всичко това "изобрази се рукою мою Захарий Х. Зограф, българин"! Ще се бори още за българско слово в църквата, за създаване на печатница, за издаване на български книги! Къде е вече незнаният и тих иконописец, който живее "безмолвно у одаката си у молитва и у прочитание свещених книги" и със смирение и страх в Бога рисува своите икони? Но пътят изминат от българския зограф бил дълъг и неравен. Този път ще започне още в IX в. с творчеството на "тайстеният" Методий, покръстителят на княз Борис, първият български живописец по занаят", според хрониста Йоан Скилица, който много от учените отъждествяват със св. Методий, братът на Константин-Кирил Философ. Строителството на църкви и манастири при Борис, Симеон и наследниците им изисквало наличие на много майстори-живописци, за да украсят тези сгради със "смайваща красота" по израза на Йоан Екзарх. Данни за конкретни български живописци обаче през тези векове липсват. В края на XI в. грузинецът Йоан изписва част от костницата на Бачковския манастир. Зад прекрасните охридски икони, даже и зад "чудотворната" икона на св.Димитър, с която започва бунтът на Асен и Петър, стои вероятно пак незнаният български иконописец. Това с пълно основание можем да отнесем и към прекрасните български икони на XIII и XIV в. В края на XVI и началото на XVII в. монахът-живописец Пимен ще обикаля Софийската епархия, ще се подвизава и в Зографския манастир, ще рисува икони, ще строи църкви, ще преписва свещените книги, за да влезе в пантеона на светците на православната църква. А през епохата на Възраждането в центровете на българската живопис Трявна, Самоков и Банско ще се оформят цели родове живописци като Витановия род, Захариевския род, Мишовския род, Минчовския род между които папа Витан, Симеон Цанъов, Цанъо Симеонов, Христо Захариев, Йоанкиев Папавианови др.в Трявна; родът на Христо Димитров (негови синове са Захарий и Димитър Зограф,(има шест сина), всичките зографи), и внук Станислав Доспевски.), Образописовия род, (Йоан и Никола Образописови, Захарий Д. Образописов и др.) родът Вальовци (Коста Вальов и неговите шест сина зографи др.) в Самоков; Вишановския род в Банско и пр. чийто икони и стенописи ще открием не само в пределите на българската държава, и още много други самоуки майстори-иконописци.

Българските иконописци от възрожденската епоха не са просто художници, призвани да подтържат и утвърдят християнската вяра на българина, което, в епохата на турското иго, било равнозначно на отстояване на българската национална идентичност. Те са народни будители, радатели, поборници за запазване на духовните възделения, езика, писмеността, културата и народностна традиция на българина. Техните икони и стенописи не са само божествени изображения, отражение на миналото, завършек на някогашен разцвет или отзвук на изминала традиция. Те са проява на висок естетически вкус, на изтъпчена чувствителност, на голяма художествена дарба. От тях лъха жизнерадост, оптимизъм, вяра в утрешния ден, вяра в бъдещето и творческите сили на човека.

Петър Петров